

Jaetut yksityiset menneisyydet. Omaelämäkerrallisia muistoja tallentavat projektit sosiaalisen tietoisuuden tavoittajina

Omaelämäkerrallisten muistojen kertonta on asettunut osaksi erilaisia julkaisuja. Painetut muistelmat ja medioissa näkyvät julkisuuden henkilöiden muistokerronnat edellyttävät kertojalta asemaa, johon sisältyy kiinnostavuutta ja näkyvyyttä. Toisaalla sosiaalisessa mediassa ja taiteen alalla on luotu kertomisen mahdollisuuksia vähemmän julkisuutta saaneille muistoille ja muistajille. Esimerkeinäni ovat sairastumisen kokemusta ja omaelämäkerrallista merkitystä esille tuova verkkosivusto ”#Sairaankaunis” (<http://sairaankaunis.fi>) ja ikäihmisten omaelämäkerrallisia muistoja tallentava ja esittävä valokuva- ja muisteluhanke ”Elämän paikat”. (Inkeri, 2016.)

Esitelmässäni tarkastelen projektien toimintaa kulttuurisen muistintutkimuksen näkökulmasta, joka tuottaa ymmärrystä muistojen merkityksistä ja niiden vaikutuksista yksilöiden ja yhteisöjen elämisessä (Erll 2011, 6–7). Muistaminen ei ole vain menneisyyden tiedostamista, vaan usein se on keskeisellä sijalla yksilöiden ja yhteisöjen elämisessä nykyisyydessä. Muistaminen on ihmisen sisäinen ominaisuus, mutta samalla muistoja tuotetaan näkyväksi ja jaettavaksi. (Sääskilahti 2015, 65.) Ihmisen olemuksen ydintä on nimitetty kerronnalliseksi identiteetiksi (Meretoja 2014, 95–101). Miellämme nykyisen olemuksemme ja tilamme prosessin tuloksena, joka hahmottuu kertomuksena elämästämme. Nykyisyydessä käsittelemme mielessämme menneisyytemme tapahtumia ja samalla kertomus menneisyydestämme asettuu tärkeäksi osaksi sitä miten esitämme itsemme toisille ja mitä itsestämme kerromme.

Omaelämäkerrallisen muistin tuottama kertomus itsestä on tärkeä osa kulttuurissa tapahtuvaa kommunikaatiota. Muistojen esittäminen on itsen kertomista ja näkyväksi tekemistä. (Vilkko 1999, 73–81). Omaelämäkerrallisten muistojen kertominen muokkaa ja tuottaa kulttuurista tilaa myös muiden ihmisten muistojen esille tulemiselle. (Saresma 2007, 75–79).

Esittelemäni muistoprojektit korostavat muistajan läsnäoloa ja hänen omaa kerrontaansa. Projektit ovat luoneet mahdollisuuksia ihmisille kertoa asioista, jotka muuten jäävät näkymättömäksi ja vaille huomiota. Muistoprojektien luomilla alustoilla ihmisten omaelämäkerrallisten muistojen esille tuominen on sosiaalista tietoisuutta luova teko. Kulttuurista toiseutta ja varjoon jääneitä ryhmiä tuodaan osaksi yhteiskuntaa. Yksityiset, jaetut muistot osallistavat ihmisiä tuottamaan julkisuuteen omaelämäkerrallisia muistoja ja samalla ohjaavat vastaanottajia näkemään kapeiden kulttuuristen konventioiden ulkopuolella olevia elämätarinoita ja muistojen kantajia ympärillään.

#Sairaankaunis-sivuston selviytymistarinat ja haavoittuvuutta sekä heikkoutta paljastavat kertomukset kumoavat menestymisen ja vahvuuden odotuksia. Ikäihmisten elämätarinoita esittävä Elämän paikat-projekti tuo esiin yhteiskunnan palveluita tarvitsevat henkilöt ihmisinä, joiden muistoissa on elettyä elämää ja jotka erilaisessa elämäntilanteessa ansaitsevat arvostuksen ja huomion.

Lähteet

Inkeri, H. (2016). *Elämän paikat*. Helena Inkeri & Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kulttuurituotannon koulutusohjelma. E-kirja. Ladattu 13.6.2016. Vapaasti ladattavissa sivulta: <https://itunes.apple.com/us/book/elaman-paikat/id1122034484?ls=1&mt=11>

Erl, A. (2011). *Memory in Culture*. (Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen. Ein Einführung, 2005) Translated by Sara B. Young. London: Palgrave Macmillan.

Meretoja, H. (2014). Narrative and Human Existence: Ontology, Epistemology, and Ethics. *New Literary History*, Volume 45, Number 1, Winter 2014. pp. 89–109.

Sairaankaunis#-verkkosivusto: <http://sairaankaunis.fi>. Luettu 1.7.2016.

Saresma, T. (2007). *Omaelämäkerran rajapinnoilla*. Kuolema ja kirjoitus. *Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja* 92. Helsinki: Gummerus.

Sääskilahti, N. (2015). Muistamisen onnesta ja kärsimyksestä. *Kulttuurintutkimus* 32. (2015) 4, s. 62–65.

Vilkko, A. (1997). *Omaelämäkerta kohtaa mispaikkana*. Naisen elämän kerronta ja luenta. Helsinki: SKS.